עין משפט נר מצוה

מז א מיי' פ"ח מהלכות בכורות הלכה ט :

מח ב ג ד ה מיי' שם הלכה י :

מט ו מיי' שם פ"ז הלכה ט :

אף התשיעי אינו קדוש אלא א"כ נעקר שם עשירי הימנו והדין נותן ומה אחד עשר שהוא עושה קדושה ליקרב אינו קדוש אלא א"כ נעקר שם עשירי הימנו, תשיעי שאין עושה קדושה ליקרב אינו דין שאם נעקר שם עשירי הימנו אין, אי לא, לא, היא הנותנת אחד עשר שהוא עושה קדושה ליקרב אי נעקר שם עשירי הימנו אין, אי לא, לא, תשיעי שאינו עושה קדושה ליקרב אע"ג דלא נעקר שם עשירי הימנו אי נמי אחד עשר דאיברר ליה עשירי אי נעקר שם עשירי הימנו אין אי לא, לא, תשיעי דאכתי לא איברר ליה עשירי ואע"ג דלא נעקר שם עשירי הימנו *תו לא מידי. אמר רבא מנין הראוי פוטר מנא ליה לרבא ① הא אילימא מהא דתנן קפץ אחד מן המנויין לתוכן כולן פטורין מנויין גופייהו דאיפטרו לאו במנין הראוי? דלמא דעשר ב] עילוייהו? ההיא לא מצית אמרת הא תני מן המעושרין לתוכן, דלמא מאי מעושרין מעשר דוקא, דיקא ② נמי דקתני ירעו. אלא אמר רבא אמר קרא °יעבור ולא שכבר עבר, מאי ג] שכבר עבר אי (א) דעשר עילוייהו, צריכא ד] למימר אלא לאו דאיפטרו להו במנין הראוי, שמע מינה תניא כוותיה דרבא היו לו עשרה טלאים והכניסן לדיר ומנה חמשה ומת אחד מהם: אם מן המנויים מת, מונה ומשלים עליהם, ואם משאינן מנויים מת, מנויים פטורין, ושאינן מנויים מצטרפין לגורן אחר ואמר רבא היו לו י"ד טלאים והכניסן לדיר ויצאו ששה בפתח זה וארבעה בפתח זה וארבעה נשתיירו שם: ה] אותם ארבעה אם בפתח הששה יצאו נוטל אחד מהם והשאר מצטרפין לגורן אחר ואם לאו ששה פטורין, וארבעה ארבעה מצטרפין לגורן אחר יצאו ארבעה בפתח זה וששה בפתח זה ונשתיירו שם ארבעה: אם אותם ארבעה בפתח ו] הששה יצאו נוטל מהם אחד והשאר פטורים ואם לאו ארבעה וששה פטורים וארבעה מצטרפין לגורן אחר יצאו ארבעה בפתח זה וארבעה בפתח זה ונשתיירו שם ששה אם אותן ששה יצאו בפתח אחד נוטל מהם אחד והשאר פטורים ואם לאו ארבעה (ב) ז] פטורים, וששה מצטרפין לגורן אחר, מאי קמ"ל, דמנין הראוי פוטר, והאמר רבא חדא זמנא? מהו דתימא ודאי מנין הראוי אמרינן, ספק מנין הראוי דחזי להכא ודחזי להכא לא אמרינן, קמ"ל. ואמר רבא היו לו חמשה עשר טלאים לא יאמר אברור עשרה ואכניסם לדיר ואטול מהם אחד, והשאר פטורים, אלא כונסן לדיר ומוציא עשרה ונוטל מהם אחד, והשאר מצטרפין לגורן אחר תניא נמי הכי היו לו חמשה עשר טלאים

לא

תורה אור

ויקרא כז

רש"י כת"י

אף הט' אינו קדוש וכו'. אמתני' קאי דקתני קרא לט' י' ולי' ט' ולי"א י' אין אחד עשר קדוש הואיל ולא נעקר שם הי' ממנו שקראו לי' י' ותו לא מצי חל שם י' אי"א אבל ט' קדוש אע"ג דלא נעקר שם הי' מעם הי' וקאמר ליה ר"ש אף ט' אינו קדוש וכו' : **י"א וכו' שעושה קדושה ליקרב.** כדאמרינן לקמן אם מן הבקר לבנות [אחד] עשר לשלמים ואפ"ה אינו קדוש אא"כ נעקר וכו' : **ט' שאינו קדוש.** אלא ליאכל במומו אינו דין וכו' : **וקא מהדר להו רבנן.** היא הנותנת כלומר מזה שאמרת, היא הנותנת טעם שלנו דודאי קדוש וכו' ליאכל במומו אפילו לא נעקר שם הי' ממנו די"א דעושה קדושה ליקרב אי לא נעקר שם י' לא אמרינן ליקדוש קדושה חמורה כולי האי כיון דקרא ליה י' ותו לא חייל שם י' זמנא אחריתי אבל ט' דקדושה קלה לחומרא בעלמא ולא ליקרב אפילו לא עקר וכו' דאבכר העשירי שכבר יצא י' והא דקתני לעיל הט' חולין משום דנשתייר בדיר ולא נעקר שמו ולא קראו ט' : **מנין הראוי.** אם היו י' טלאים בדיר והתחיל ומנה ט' ומת י' בדיר או יצא בפתח אחר פטורים הט' ואין צריכין להצטרף לגורן אחר הואיל ומנין ראוי היה להשלים בשעת מנין : **קפץ אחד מן המנויין לתוכן.** ס"ד דהא מנויין בלא הגיעו לי' אלא כשהיה מונה עד שש קפץ ו' לתוך הדיר פטורים אותם שבדיר שהם אינו מכירו הואיל ונתערבו יחד פטור ביניהם הוו כולן פטורים דשוב אין אחד מהם ראוי למעשר ליקרב : **ומנויין גופייהו.** איפטרו במנין הראוי : **דילמא האי מנין** דעשר עלייהו : **ומתני' לא מצית אמרת.** דעשר עלייהו, דהא בסיפא קתני לה קפץ אחד מן המעושרים בתוכן כולן ירעו וקס"ד דהאי מעושרין היינו חולין שעשר עליהן והשתא לא דייק אמאי ירעה : **מעשר דוקא.** דעשירי קפץ לתוכן ומנויין היינו דעשר עלייהו כדאמרינן ודייקא נמי דהאי מתעשרין היינו עשיריים מדקתני כולן ירעו ואי חולין הוה האי דקפץ אמאי ירעו : **ולא שכבר עבר תחת השבט.** והאי שכבר עבר תחת השבט מאי אתא למעוטי, שכבר עבר ועישר עליו, ליכא למימר דתו לא מעשר : **אלא ודאי** שעבר במנין הראוי. ומת י' בדיר וקא ממעט ליה קרא דשוב לא יתעשר : **מנויין פטורים.** דאפטרו במנין הראוי : **לגורן אחד.** תהכי ג' גרנות דמעשר בהמה : **ויצאו ו'** תחלה. בפתח זה : **והד'.** אחרים בפתח אחר : **והשאר.** ארבעה שיצאו בפתח אחד מצטרפין לגורן אחר. שלא היה מנין ראוי להשלים בשעה שיצאו שהרי לא שם אלא שמונה בדיר שכבר יצאו הו' : **ואם לאו.** שיצאו בפתח הד' אחרי' : **הו' ראשונים.** שמנין הראוי היה להשלים כשיצאו הו' והשמונה מצטרפין לגורן אחר שלא היה מנין ראוי להשלים : **יצאו ארבעה** תחלה בפתח זה וו' אחרים בפתח אחר : **והשאר** פטורים דהא כשיצאו ד' ראשונים היו מנין ראוי להשלים : **ואם לאו.** אלא שיצאו בפתח אד' ראשונים אד' ראשונים וו' פטורים במנין הראוי כשיצאו הו' היו אד' אחרונים ראוין להשלים הא ד' אחרונים מצטרפין לגורן א' : **ואם לאו.** אלא נחלקו ויצאו ג' בזה וג' בזה ובבת אחת התחילו לצאת אלו מכאן ואלו מכאן : **ד' וה' פטורים** במנין הראוי : **הא אמרה רבא חדא זמנא.** לעיל יעבור ולא שכבר עבר : **ודאי מנין הראוי.** כגון דלא היו אלא י' ויצאו ח' בזה וב' בזה אמרינן פטורים הח' דמנין היו להשלים ודאי **ספק מנין הראוי** כגון הכא דהנך ו' חזי להכא ולהכא להשלים ד' ראשונים או ד' אחרונים אימא לו נפקי בפתח ראשונים לא נפטרו הד' אחרונים דלא נחשביה מנין הראוי בשעת מנין דהתא ו' הנותרים יצאו בפתח ראשונים והכי סופו הוכיח קמ"ל : **לא יאמר אברור עשרה.** אברור לאו משום כחושים ושמנים אלא אטול י' מהם ואכניסם לדיר ואטול אחד במנין עשירי : **והשאר פטורים.** דלא היה ליכוף ולא קבעתן זמן הגורן : **אלא כונסן כולן לדיר.** וקובע זמן הגורן על כולן דלא ידעת הי מינייהו לאפוקי ומונה י' ונוטל אחד והשאר מצטרפין לגורן א' וכו' והתניא וכו' :

תוספות

אף התשיעי. דכי היכי דאם קרא לאחד עשר עשירי אינו קדוש אלא א"כ נעקר שם מעשר מן העשירי שלא קרא לעשירי עשירי אלא תשיעי וכדאמרינן לקמן במתניתין זה הכלל כל שלא נעקר וכו' ובסיפא דהך ברייתא מפרש טעמא משום דאחד עשר עושה קדושה ליקרב א"כ אחד עשר דאיברר כו' אף תשיעי אם קראו עשירי לא ח] יהא נאכל אלא במומו אא"כ נעקר שם העשירי מן העשירי כגון שקראו תשיעי ולהכי הכא דלא נעקר אמריך דהתשיעי חולין והדין נותן (ג) דגבי תשיעי נמי בעינן דליהוי נעקר שם עשירי ממנו כלומר מן העשירי עצמו : **ליקרב.** כדאמרינן לקמן שאם קרא לאחד עשר עשירי קרב שלמים ומפקינן מקרא ואע"פ שהוא חמור כל כך אינו קדוש אלא א"כ נעקר מן העשירי שם עשירי כגון שקרא לעשירי תשיעי וכדאמרי' לקמן זה הכלל כו' : **תשיעי שהוא קל** כל כך שאינו עושה קדושה ליקרב. אע"פ שקראו עשירי אינו קרב אלא קדוש להא מלתא גרידא דאינו נאכל אלא במומו כדלקמן אינו דין וכו' : **אי לא לא.** ליהוי קדוש כלל : **היא הנותנת.** מהדר הש"ס דודאי גבי תשיעי דין הוא דאע"ג דלא נעקר שם עשירי הימנו להוי חל עליה קדושה שלו משום דגבי אחד עשר דין הוא דאי נעקר אין אי לא לא משום דקדושה שלו חמורה היא שהרי קרב כדלקמן ולכך דין הוא דבעינן עקירה עד דתיחול *עליה הכיא קדושה חמורה: **אבל תשיעי דקדושתו קלה דאינו קדוש לקרב.** אלא שלא יהא נאכל אלא במומו דין הוא דתהא קדושה קלה תיחול בדבר קל כגון דקראו עשירי ואע"ג דלא נעקר שם מעשר מן העשירי עצמו : **אי נמי.** איכא ט] למימר טעמא אחרינא : **י"א דאיברר ליה עשירי.** שכבר יצא העשירי קודם שיצא האחד עשר ונברר מעצמו שהוא מעשר ולהכי דין הוא דלא ליהוי אחד עשר קדוש אע"פ שקראו עשירי אא"כ נעקר שם מעשר מן העשירי לאחר עשירי גמור היכי אפשר עשירי אחר בסמוך לו: **אע"ג דלא** (ד) נעקר וכו' וחזיל וקראו עשירי : **תו לא מידי.** ליכא למימר בהאי דינא דקאמר היא הנותנת דודאי דין הוא דתיהוי קדוש אע"ג דלא נעקר : **מנין הראוי** פוטר. שאם היה לו עשרה טלאים והכניסן לדיר ומנה תשעה א) או שמונה ומת אחד מן הנשארים בדיר או יצא בפתח אחר שלא נתקדש העשירי פטורין אלו שמנה כבר משום דהוו מנין הראוי דבשעה שמנאן היו ראויין אלו שבדיר לצאת ולהתעשר העשירי עם אלו י] באמנין דהשתא משמע לן דהיינו מאותו מנין שלא גמר עדיין שלא מנה אלא תשעה או שמנה כדפרישנא לעיל : **לתוכן.** בדיר כולן פטורין משום דאיערב בהנהו שמנויין כבר פטורין אע"פ שעדיין לא עישר עליהן : **ודילמא דעישר עלייהו.** והיינו "מן המנויין" כלומר מאותן שמנה ועישר עליהן : **מעשר** (ה). כלומר מן המעשרות עצמן : **ירעו.** משום דכל חד וחד איכא לספוקי דהיינו הוא המעשר : **אלא לאו דאיפטרו וכו'.** דהכי משמע ולא שכבר עבר בראוי דבשעה שעבר היה ראוי להתעשר מאלו שבדיר דהוא ודאי משום דאיפסר במנין הראוי : **ומנה חמשה.** יא] לאו דוקא נקט ה' : **מנויין פטורין.** משום דהוו מנין הראוי : **בפתח זה.** שהיה לדיר שני פתחים : **נוטל אחד מהם.** (ו) יב] דהואיל ויצאו עשרה באותו פתח : **והשאר.** הארבעה שיצאו בפתח אחר מצטרפין לגורן אחר דבמנין הראוי לא אפשר למפטרינהו הכי משום שבשעה שיצאו בפתח אחד לא היה מנין ראוי דלא נשתיירו בדיר אלא ד' וד' לא אפשר לאיצטרופי לד' ליהוו בני עשורי : **ואם לאו.** שלא יצאו הארבעה בפתח הששה אלא או נשתיירו בדיר או יצאו בפתח הארבעה אחרים : **ארבעה ראשונים והששה פטורין.** משום דכי יצאו הארבעה תחלה הוו מנין ראוי דהכתי אישתייר בדיר עשרה שראוין להצטרף להם ולעשר עליהם והארבעה אחרונים שנשתיירו או יצאו בפתח שלישי מצטרפין לגורן אחר : **אם אותן ששה שנשתיירו יצאו בפתח אחד מהן.** כלומר בפתח הארבעה הראשונים או בפתח הד' האחרונים : **נוטל אחד מהם.** דהוו י' בפתח אחד : **ואם לאו.** שלא יצאו לא בפתח אלו ד' ולא בפתח אלו ד' אלא בפני עצמן או נשתיירו בדיר : **ארבעה ראשונים וארבעה אחרונים פטורין.** דכל ד' וד' שיצאו הניחו אחרים כדי להצטרף להן ולהתעשר עליהן דהנהו ששה שנשתיירו שדיין בין להכא בין להכא : **ודאי מנין הראוי.** כגון שמנה ה' או ו' ונשתיירו בדיר כדי לצרף להן ולהכא בדיר אלא אותו פתח דודאי הוא דאותן שנשתיירו ראויין לצאת לדרך אותו פתח עצמו ולהתעשר עם אלו שמנה כבר : **אבל ספק מנין הראוי.** כגון שיצאו בשני פתחים-ארבעה בפתח זה וארבעה בפתח זה דהנך ששה שנשתיירו ליכא למיקם עלייהו אי יצאו בפתח זה או בפתח זה וכיון דספק הוא אימא דלא אמרינן מנין הראוי למיפטרינהו בין להכא בין להכא לפטור את כולן קמשמע לן. יג] ועוד אחר הא דחזו הנך להכא ולהכא דשדינן להו בין להנך ארבע בין להנך ארבע הייני חשוב ספק. ומפי המורה : **ט"ו טלאים.** ג) לא נקט (משום) דווקא אלא אורחא דמילתא לצרופי חמשה בהדי חמשה :

א) נ"א או שמונה ואחר שמנה מת אחד כו' ב) ע' הגהות צ"ק ג) גי' צ"ק לא נקיט ט"ו דוקא כו'

לא

רבינו גרשום

מעשירי : **אף תשיעי אינו קדוש.** שאינו נאכל אלא במומו ; אסיפא דמתניתין מייר אלא א"כ נעקר שם העשירי הימנו. מעשירי דלא קרא לעשירי עשירי אבל קראו עשירי לדאי עשירי התשיעי חולין : **והדין נותן** ומה אחד עשר שהוא עושה קדושה ליקרב. כדאמרינן במתניתין ואחד עשר קרב שלמים אינו קדוש האחד עשר אלא א"כ נעקר שם העשירי ממנו מן העשירי כדתנן קרא לתשיעי עשירי ולעשירי עשירי : **והיא הנותנת.** כלומר מאותו דין שאתה מביא נלמד שהתשיעי ליהוי קדוש אע"פ שלא נעקר שם עשירי מעשירי : **דאיברר ליה** עשירי שכבר יצא. דאכתי לא איברר ליה עשירי שעדיין לא יצא קדוש תשיעי אע"ג דלא נעקר שם עשירי ממנו דלא קרא לו שם אחר שנשאר בדיר : **לאו דאיפטרו במנין הראוי.** שכשיצאו מן הדיר עדיין נשאר בדיר שהיה יכול להשלים מנינן : **ודילמא.** מהכא לא מצית דדילמא מהנהו מנויין קאמר דקפץ לתוכו הנהו דכבר עישר עלייהו : **ההוא לא מצית אמרת.** דהדר קתני לה מן המעושרין אלמא דהאי מנויין דקאמר דלאו מעושרין נינהו : **ודלמא מאי** מן המעושרין דקאמר שקפץ מעשר עצמו לתוכו : **דיקא נמי** דקתני ירעו. דכולהו הוי ספק מעשר. והאי מן המנויין דקאמר מהנך דכבר עישר עליהן ואכתי לא מצי יליף מהכא דמנין הראוי פוטר : **אלא אמר רבא** מקרא יליף דכתיב יעבר ולא שכבר עבר : **אם מן המנויין מת.** מאותן שיצאו מן הדיר מה בכך מונה ומשלים עליהם ועל אותו שמת עד שיהו עשרה ויפריש אחד : **ואם משאינן מנויין מת.** מהנך שבדיר : **מנויין** שיצאו לחוץ פטורין. שפטרן מנין הראוי שבשעה שיצאו עדיין לא מת והיה ראוי להשלים מנינן לעשרה ושאינן מנויין אותן שנשתיירו בדיר הארבע' לא ניפטרו אלא מצטרפין לגורן אחר לעשרו עם שאר בהמות : **ואם לאו.** שלא יצאו בפתח שיצאו ששה אלא בפתח ארבעה דהשתא הוו שמונה ולא חזו למעשר : **הששה שיצאו ראשונים פטורין.** משום דבשעה שיצאו מן הדיר נשתייר בדיר מנין הראוי להשלימן לעשרה והנך ארבעה ואינך ארבעה מצטרפין לגורן אחד : **יצאו ארבעה.** תחלה בפתח זה כו' : **נוטל אחד** למעשר והשאר פטורין. אפילו אותן ארבעה שיצאו תחלה משום דאינהו נפטרו במנין הראוי : **ואם לאו.** שלא יצאו אלא בפתח הארבעה ד' ראשונים וו' שניים פטורין משום דנשתייר בדיר שראוי להשלימן : **והנך ד'** אחרונים מצטרפין לגורן אחד : **אם אותן ששה** כולם בפתח אחד יצאו. או בפתח ד' ראשונים או בפתח ד' שניים הוו י' ונטל מהן אחד והשאר פטורין כולן אפילו אותן ד' שלא יצאו הו' בפתחן משום דאותן [ד' שניים נמי] כי יצאו הוו להו מנין הראוי ואם לאו ששלשה מהן יצאו בפתח זה וג' בפתח זה והד' ד' פטורין משום דיצאו במנין הראוי ואם לאו מצטרף לגורן אחד : **מהו דתימא ודאי מנין הראוי אמרינן.** כגון היכא דיצאו ו' בפתח זה וד' בפתח זה וד' נשתיירו דודאי דהנהו ד' דנשתיירו לא חזו לאיצטרופי אלא [עם] השישה. אבל ספק מנין הראוי כגון דנשתיירו ו' בדיר דחזו לאיצטרופי בין להני ד' בין להני ד' ולא ידעינן להי מצטרפי אימא לא קמ"ל : **והשאר פטורין.** הנהו ה' נמי שלא הכנים משום דלית בהו שיעור מעשר אלא יעשה להן דבר שיתחייבו במעשר כולן יכניסם (כולן) לדיר ויוציא עשרה ויטול מהן א' והשאר הה' מאחר שנכנסו בדיר ואין בהן שיעור מעשר הדיר קובעו ומצטרפין לגורן אחד :

שיטה מקובצת

א] דאיפטרו במאי :
ב] דעשר עלייהו ההיא :
ג] מאי לא שכבר :
ד] צריכא למימר :
ה] אם אותן ארבעה בפתח שיצאו בו השישה יצאו :
ו] בפתח שיצאו בו הששה :
ז] ארבעה ארבעה פטורים :
ח] לא קדוש שלא יהא :
ט] א) למילף בהאי תי' למימר נמחק דינא דקאמרינן דהיא :
י] אלו מן המנויין דהשתא :
יא] חמשה לא נקט חמשה דוקא :
יב] מהם הואיל ויצאו :
יג] קמ"ל לשון אחר הא :

א) אולי צ"ל איכא למפרך בהאי דינא דקאמרינן דהיא הנותנת ססיד ותיבת למימר נמחק.

הגהות הב"ח

(א) גמ' אי דעישר עילויה:
(ב) שם ואם לאו ארבעה וארבעה פטורים וששה :
(ג) רש"י ד"ה אף התשיעי וכו' והדין נותן דגבי :
(ד) ד"ה אע"ג דלא נעקר והאיל וקראו :
(ה) ד"ה מעשר דוקא כלומר :
(ו) ד"ה נוטל וכו' הואיל ויצאו :

מבנה

◇ סדרה על מימרות של רבא בענין מעשר בהמה

נושא/מבנה

שאלת ברור מנא ליה לרבא דמנין הראוי פוטר

□ (מיקם) שאלה/קושיא

◡ תשובה

נושא/מבנה

△ סדרה על דוגמאות הקשורות למנין הראוי פוטר שבהם רואים קבוצות קטנות (פחות מעשרה) של בהמות שיוצאות משני פתחים בזמן שנשארו עוד בהמות בפנים

נושא

אדם שיש לו חמשה עשר טלאים אינו יכול לברור עשרה להכניסם לדיר ויטול א' מהן למעשר ויאמר שהשאר פטורים לגמרי אלא יכניס כולם לדיר והשארים יצטרפו לגורן אחד